

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2009. október 19.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Figyelem!
**A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő
minden jó választ el kell fogadni!**

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Horváth János: Irodalmunk fejlődésének főbb mozzanatai (részlet)

Összefoglalásul a következőkben állapodhatunk meg.

Irodalmunk fejlődésének legfontosabb mozzanata az *irodalmi tudat* kialakulása, mi az 1772 előtti egész nagy korszakon át tart. Kialakulását különböző külső és belső okok idézik elő. A külsők között szembetűnőbbek: a könyvnyomtatás meghonosodása, s általa a könyvműveltség gyorsabb és szélesebb terjeszkedése; könyvtárak keletkezése; az iskolai latin oktatás, mely egy bevégzett s tisztelt irodalmi hagyomány példájával, s a külföldi iskolázás, mely a mienknél élénkebb, de szintén ama régin fejlődött irodalmi s tudományos élet tapasztalataival szolgál ingerül; íróink s tudósaink egymással való személyes ismeretsége s ebben a kölcsönös példaadás; a leghíresebb vásárok mint a könyvforgalom közvetítői; a hitviták izgató, provokáló benyomásai; az erdélyi fejedelmi pártfogás stb. Belső s egyszersmind legtermékenyebb szülőoka azonban maga az irodalmi hagyomány gyarapodása, főképp XVII. századi híresebb íróink műveivel.

Ez az *egyetemes magyar irodalom*, melybe beletartozik minden, mit hazánkban latinul, magyarul vagy más nyelven írtak, s melynek a politikai határon belül más megszorító jegye alig van, mint az, hogy *főképp oktató jellegű*, ami még a tisztán szórakoztatást célzó műveket is sajátyszerűen színezi.

1772 után lényeges változás áll be az irodalmi fejlődés természetében, minek magyarázata az irodalmi tudat meglétében rejlik. A régi irodalomban ugyanis bizonyos gyakorlati (leginkább egyházi, politikai vagy didaktikus) szükségletek kielégítése végett indul meg az irodalmi termelés, és csak utólag, az így főlhalmozódott hagyomány hatása alatt képződik s állapodik meg az irodalom fogalma. Innen kezdve megfordul a kettő viszonya. Az irodalom régi fogalmát egy-egy újabb jeggyel szűkíti az elmélet, s a szűkítés tényleges végrehajtását tűzi ki feladatul: programot ad, izgat, tudatosan irányítja az irodalmi fejlődést; bírálja az irodalmi hagyományt, s csak a maga felfogását is kiálló emlékeket becsüli elsősorban, azokat ismerve el elődeiül. Így szűkítik le az irodalom régebbi fogalmát egy-egy újabb jeggyel Bessenyei, Kármán, Kazinczy és Kölcsey.

Bessenyei az ő koráig haladó egyetemes irodalomból, az oktató (vagy már akkor inkább csak művelő) jelleget tisztában tartva ugyan, kezd egy magyar nyelvű irodalmat kibontakoztatni. Harcot indít a latin ellen, mely a régiségben még oly békésen megfért a magyar mellett, jóllehet már ott tapasztalhatni kiszorítására irányuló törekvéseket. Most már a múltból is a magyar nyelvű emlékek kezdik érdekelni a kort. A magyarnyelvűség biztosítását tekintik legfontosabb feladatuknak, ezért izgatnak egy tudós társaság (akadémia) felállítása érdekében; terjesztetni kívánják a közéletben is, minek fő eszközül a játékszín felvirágoztatását tekintik. A nyelv ápolására társaskörökbe csoportosulnak íróink, terjesztése végett pedig hírlapok, folyóiratok indulnak meg. A magyarnyelvűség oly elsőrangú szempontja az irodalomnak, hogy eredeti céljáról, melynek érdekében a hazai nyelv terjesztését szükségesnek látta – tudniillik a tudományok meghonosításáról –, megfeleldezik, s pusztán a nyelv művelésére adja magát. Elkezdődik a nyelvújítás, melynek, ez első fokon, fő feladata a szókincs „kiszélesítése”: merő purizmus. A tartalom háttérbe szorul: fordítások, utánzások, „versikék özöne” borítja el irodalmunkat.

E kizárólag magyar nyelvű, vagyis a *nyelv szerint nemzeti* irodalom történetét írja meg Pápay Sámuel, sőt, amint az Erdélyi Múzeumban megjelent töredékből megítélhetni, Kazinczy is.

Zászlót bont azonban *Kármán József*, s elődeit, kik tulajdonképpen céljukat (a tudományok művelését és terjesztését) elvetették, keserű szemrehányásokkal bírálva, az eredetiség, az öngondolkodás jelszavát hirdeti. Nem vette észre, hogy alapjai már le vannak rakva. Mert Anonymus feltámadásszerű megjelenése (1746) óta a hazai gondolkodás mind mélyebb rokonszenvvel fordul a múlt felé. A múlt emlékének fuvallatai kezdik bejárni az irodalom mezőit, hogy több primitív kezdemény után sugallói legyenek Vörösmarty költészetének. Történeti tárgyú irodalom kezd fejlődni, s a honfoglalás eposza központi ága lesz az elbeszélő költészetnek egészen a *Buda haláláig*. Regény, dráma, líra a múltból táplálkozik. Majd a jelenkor is bevonul az irodalomba, eredeti tartalommal töltve meg azt. Ez ágba különösen nagy szerepe van a vígjátéknak, mit Kisfaludy Károly teremt meg. Felkeresik a múltban is, ami eredeti, ami a legeredetibb magyar: tudniillik a népköltészetet. Szóhoz jut végre az is, termékeny vegyülésben olvadva Petőfi, Tompa, Arany költészetébe.

Ez az irodalom most már nemcsak nyelv szerint, hanem tartalom szerint is nemzeti.

Végül irodalmi fejlődésünk utolsó mozzanata a művészi követelmény felvetése, ami *Kazinczy* és *Kölcsey* érdeme. A művészi követelmény elébb csak stilisztikai jellegű, s a nyelvszépítésre vonatkozik; később azonban, avval meg nem elégedve, az egész művészi alkotástól követel esztétikai értéket. Az előbbi a Kazinczy műve, ki a puristának indult nyelvújítást esztétikaivá emeli; a másik a Kölcseyé, s 1817-tel kezdődik. Irodalmunk fejlődése azóta csak a legutolsó ágba, a művésziiben mutathat fel újabb mozzanatok, a nemzeti klasszicizmus, a magyarosodó romanticizmus és a magyar realizmus fokozatain haladva felfelé. A művészi tudat is a neki megfelelő hagyományokat éleszti fel a múltból: első dolga feltámasztani Zrínyit, „az ádriai tengernek szirénáját”, kinek vitorlája immár kedvező szelektől duzzadtan haladhat tovább a jövő fejlődés végtelen vizein.

(1908)

Szövegközlés: Horváth János: *Irodalomtörténeti munkái I.* Osiris, Bp., 2005. 51-53. o. Szerkesztett szöveg.

1. Húzza alá, melyik irodalomtörténeti szemléletet tükrözi a fenti írás!

- életrajzi
- műelemzésközpontú
- fejlődéselvű
- befogadás-központú

Adható: 1, 0 pont.

2. Milyen fokozatait, állomásait különbözteti meg Horváth János a magyar irodalom történetének? Jellemezze két-két tartalmi elemmel az egyes korszakokat!

A korszak szövegbeli elnevezése	Két tartalmi jellemző
egyetemes magyar irodalom (magyarországi)	- csak a politikai határ a meghatározó (magyarországi) - vegyes nyelvű - írottság - főképp oktató jellegű
nyelv szerint nemzeti irodalom (magyar nyelvű irodalom)	- az elindító: Bessenyei György - az anyanyelv kizárólagossága - a tudományos nyelv megteremtése - a szépirodalom és az oktató (művelő) irodalom együtt - a nyelv művelés megindulása - a magyarnyelvűség szervezeti kereteinek kiépítése (Akadémia, társaságok, folyóiratok, színház)

tartalom szerint nemzeti irodalom	<ul style="list-style-type: none"> - az elindító: Kármán József - eredetiség - a nemzeti múlt felfedezése - a jelen megörökítése - a népköltészet beemelése
művészi irodalom	<ul style="list-style-type: none"> - az elindító: Kazinczy és Kölcsey - nyelvi-stilisztikai igényesség - esztétikai követelmény - az esztétikai hagyomány felfedezése

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Csak hibátlan sorért (megnevezés és 2 érdemi tartalmi elem) adható: 1 pont.

3. Állapítsa meg a szöveg információi és eddigi tanulmányai alapján, kinek a művéből idézünk! A szerző teljes nevét adja meg!

a)

Jegyezd meg e nagy igazságot, hogy soha a földnek golyóbisán egy nemzet sem tehetette addig magáévá a bölcsességet, mélységet, valameddig a tudományokat a maga anyanyelvébe bé nem húzta. Minden nemzet a maga nyelvén lett tudós, de idegenen sohasem.

A szerző neve: *Bessenyei György (Magyarság)*

b)

Eredeti munkák gyarapítják a tudományokat, csinosítják a nemzetet, és emelik fel a nagy nemzetek ragyogó sorába. Nagy akadály a nálunk a tudományoknak, hogy nálunk termett eredeti munkák eddig nincsenek.

A szerző neve: *Kármán József (A nemzet csinosodása)*

c)

Hamisan lépni a táncban csak annak szabad, aki táncolni igen jól tud, és akit a grácia látatlanul lebeg körül. S mi szabad az írónak ezen iskola értelme szerint? A fentebb nemben mindaz, amit a minden nyelvek ideálja megkíván, a magyar nyelv természete (örök szokása és törvénye) világosan nem tilt, a régi és újabb klasszikusok által nevelt ízlés még javasol is, s a szükség múlhatatlanul parancsol.

A szerző neve: *Kazinczy Ferenc (Ortológus és neológus nálunk és más nemzeteknél)*

d)

A poéta és a versificátor* úgy különböznek egymástól, mint Arkhimédész és az ács: amaz ki a machinát kigondolta, ez, ki azt útmutatás szerint kifaragta. A poéta vagy cselekedetet vagy érzést zeng, s ezáltal vagy olyan érzelmeket fejt ki szíveinkből, melyeken ő maga felül emelte magát, hogy magasabb nézőpontból annál bizonyosabban munkálódhassék, mint Homérosz vagy Goethe...

(*verscsináló)

A szerző neve: *Kölcsey Ferenc (Berzsenyi Dániel versei)*

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

4. Mi jellemzi a purista nyelvszemléletet? Két tartalmi elemmel válaszoljon!

- (idealizált) nyelvi tisztaságra való törekvés
- (elképzel) nyelvi normához való ragaszkodás
- a normától való eltérés kárhóztatása
- az idegen szavak kerülése
- az idegenesnek tartott nyelvi fordulatok elvetése

Adható: 2, 1, 0 pont.

5. Nevezzen meg – szerzővel együtt – három szépirodalmi alkotást vagy tanulmányt, amely a költő Zrínyi alakját, a Zrínyi-hagyományt idézi meg, illetve értékeli!

Pl.

- Kölcsey Ferenc: *Zrínyi dala*
- Kölcsey Ferenc: *Zrínyi második éneke*
- Kölcsey Ferenc: *Nemzeti hagyományok*
- Vörösmarty Mihály: *Zrínyi a költő*
- Arany János: *Zrínyi és Tasso*
- Babits Mihály: *Zrínyi Velencében*
- Illyés Gyula: *Peroráció*

Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

6. Kapcsolja össze a szövegbeli dátumokat és a címeket! Az időpontok mellé írja a megfelelő betűjelet!

- 1746 c
- 1908 b
- 1817 d
- 1772 a

a) *Ágis tragédiája*

b) *Nyugat*

c) a *Gesta Hungarorum* megjelenése

d) *Berzsenyi Dániel versei*

Csak a hibátlan megoldásért adható: 1 pont.

7. Írja ki a szöveg utolsó mondatából a kért szóképeket!

A művészi tudat is a neki megfelelő hagyományokat éleszti fel a múltból: első dolga feltámasztani Zrínyit, „az ádriai tengernek szirénáját”, kinek vitorlája immár kedvező szelektől duzzadtan haladhat tovább a jövő fejlődés végtelen vizein.

Megszemélyesítés: pl. *A művészi tudat éleszti fel; A művészi tudat ... feltámasztani;*

Metafora: *Zrínyit, „az ádriai tengernek szirénáját”;* *jövő fejlődés végtelen vizein*

Metonímia (szinekdoché): *vitorlája (haladhat)*

Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

8. Írja ki az alábbi szövegrészletből a kért szószerkezeteket (szintagmákat)!

vitorlája immár kedvező szelektől duzzadtan haladhat tovább a jövő fejlődés végtelen vizein

Hozzárendelő (predikatív) szószerkezet: *vitorlája haladhat (tovább)*

Birtokos jelzős szószerkezet: *fejlődés vizein*

Helyhatározós szószerkezet: *vizein haladhat*

Okhatározós szószerkezet: *szelektől duzzadtan*

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

9. Az alábbi versrészletek a nemzeti múltat idézik. Állapítsa meg az idézetek verselését!

a)

Rákóczi hajh! Bercsényi hajh!

Magyartok gyászban ül,

Még leng a szellem tőletek,

S már lelke sem hevül.

A verssor / strófászerkezet neve: *8//6-os jambus vagy időmértékes/ Chevy Chase-strófa/ skót balladaforma/hangsúlyos: kétütemű 8-as és 6-os*

b)

És te virulj gyásztér! A béke magasztos ölében,

Nemzeti nagylétünk hajdani sírja, Mohács!

A strófászerkezet neve: *disztichon (hexameter + pentameter)*

c)

Romlásnak indult hajdan erős magyar!

Nem látod, Árpád vére miként fájul?

Nem látod a bosszús egeknek

Ostorait nyomorult hazádon?

A strófászerkezet neve: *alkaioszi strófa*

Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

10. Miként kapcsolódnak a népköltészethez a következő alkotók? Említsen szerzőnként két lényegi elemet!

a) Kölcsey Ferenc:

- az 1810-es években írt tanulmányaiban még elutasítja a provincializmust (*Csokonai Vitéz Mihály munkáinak kritikai megítéltetések; Berzsenyi Dániel versei*)

- *Nemzeti hagyományok* (1826) című tanulmánya

- a nemzeti költészet alapjául teszi a (tárgan értelmezett) folklórt

- a köznépi és a pórdalok fontosságát hirdeti

- a folklór inspiráló, termékenyítő hatású – saját költészetére is

- a folklórt fel kell emelni a „magas” művészet szintjére

b) Arany János:

- időskori, nagyvárosi lírájában gyakori a népi-falusi nosztalgia
- a *Toldi* mint a XIX. századi magyar népiesség irányzatának, programjának egyik legfontosabb, ilyenként is hivatkozott munkája (népies szóhasználat, magyaros verselés), Petőfi is így üdvözli
- *A nagyidai cigányok* alantásnak, irodalom alattinak is bélyegzett vaskosan népies hangvétele, „póriassága” (amelyet egyes értelmezések szerint azért kellett a szabadságharc bukását fájlató szöveggé emelni, hogy „póriassága” kevésbé legyen botrányos)
- a magyar versmérték sajátosságainak keresése a népköltészetből kiindulva (*A magyar nemzeti versidomról*).

c) József Attila:

- a „modern klasszikus” költészetének egyik összetevője
- a 19. századinál archaikusabb formák és hangvétel felé fordul (pl. *Medvetánc*)
- az „újnépiesség” Erdélyi József (és Bartók) hatása költészetében
- a 20-as évek fordulóján jelentkezik (pl. szegényember-versek)
- a népies, archaikus hangvétel érezhető a „tisztá költészet” műveiben is (pl. *Medáliák; Ringató*)

Adható: 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

11. Mutasson be a 20. századi magyar lírából három olyan esztétikai-poétikai törekvést, amelyről Horváth János még nem számolhatott be! Nevezzen meg két-két alkotót is az egyes költői irányzatokhoz!

A törekvés megnevezése:

Esztétikai-poétikai jellemzői:

Két alkotó:

Lehetséges tartalmi elemek és példák:

- premodern (szimbolista-szeccsziós-impreszionista) költészet:
kapcsolódás a premodern francia (és európai) lírához; baudelaire-izmus; nyelvi-formai dekorativitás; a lírai én felstilizálása; kiválasztottság- és kivetettség-tudat
Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Juhász Gyula, Tóth Árpád

- avantgárd költészet
a hagyományos formák elvetése; szabad vers; az érzések és gondolatok spontán áradása; többszólamúság; kórusversek
Kassák Lajos, Tamkó Sirató Károly, Déry Tibor, József Attila, Szabó Lőrinc

- objektív (tárgyas) költészet:
a lírai én kiiktatása; személytelenség; drámai monológ; tárgyversek
Babits Mihály, Füst Milán, Szabó Lőrinc, Nemes Nagy Ágnes, Pilinszky János

- újnépiesség:
szociális tartalom; a népies műfajok és verselés; archaikus formák és hangvétel; a nemzetközi folklór felhasználása
Erdélyi József, Sinka István, Illyés Gyula, József Attila, Nagy László

- újklasszicizmus:

az európai költészeti hagyomány fölállalása; a líratörténet folytonosságának hangsúlyozása; a hagyományos lírai műfajok meghaladva megőrzése; a forma gondolathordozó szerepe; a verselési konvenciók újjáélesztése

Babits Mihály, Radnóti Miklós, Vas István, Áprily Lajos

- mitizáló költészet:

az ősi mítoszok mint archetipikus léttörténetek; egyéni mítoszteremtés; az archaikus és a mai szóhasználat keveredése; látomásos jelleg; áradó képalkotás

Weöres Sándor; Határ Győző, Juhász Ferenc; Nagy László

- tiszta költészet:

a szemantika háttérbe szorítása; a ritmika előtérbe kerülése; az akusztikus és zenei elemek hangsúlyozása; letisztult forma; dalszerűség

József Attila, Dsida Jenő, Weöres Sándor

- posztmodern költészet:

a lírai én szerepének kérdésessé válása; intertextualitás; a nyelv jelentésközvetítő voltának bizonytalansága; nyelvi játékok; intimitás, bensőségesség; megszakítottság; versszerűtlenség

Tandori Dezső, Petri György, Szilágyi Domokos, Parti Nagy Lajos, Kukorelly Endre

Adható: 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Részfeladatonként az esztétikai-poétikai elvekért adható: 2, 1, 0 pont.

Csak az első két elv értékelhető.

Részfeladatonként két helytálló szerző megnevezéséért adható: 1 pont.

Egy szerző megnevezése: 0 pont.

Csak az első két szerző értékelhető.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. Ha a vizsgázó egyáltalán nem oldott meg egy vagy több szövegalkotási feladatot, az adott feladat(ok)ra kapott pontszáma: 0.
2. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámról.
3. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldást értékelni kell.
4. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A helyesírási hibapontok megállapításához a nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor és a szövegalkotási feladatok megoldásait együttesen kell figyelembe venni.
5. A jelölésben, valamint a helyesírási hibák pontozásában a mellékletben közöltek kell alkalmazni.

EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE**Elérhető: 25 pont**

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
25-20 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témataartás igényesen megvalósul - meggyőző nyelvi, irodalmi tudás - ítélőképesség - kifejtett és lényegi állítások - meggyőző érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - világos gondolatmenet - logikus és jól tagolt felépítés - a globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul 	<ul style="list-style-type: none"> - egyértelmű - gördülékeny (<i>pl. választékos szóhasználat, pontos mondat szerkesztés</i>) - a feladatnak megfelelő nyelvi regiszter
19-10 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témataartás tulajdonképpen megvalósul - nem eléggé meggyőző nyelvi, irodalmi tudás - az állításokat nem kellően alátámasztó példák, érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - tévesztés a szerkezeti egységek arányában - logikai hiányok 	<ul style="list-style-type: none"> - a szókinccs nem elég árnyalt - kisebb mondat szerkesztési hibák - nyelvi-nyelvtani hibák (<i>pl. egyeztetés, vonzat</i>)
9-1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témataartás nem elég igényes (<i>pl. általánosságok, önisméltés, tévedések</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - a főbb gondolatok nem különülnek el egymástól (<i>pl. összefüggésbeli hiányosságok</i>) - kirívóan rövid terjedelem 	<ul style="list-style-type: none"> - szegényes szókinccs - igénytelen mondat használat - a hangvétel nem megfelelő (<i>pl. élőbeszédszerű pongyolaságok</i>) - gyakori nyelvi-nyelvtani hiba

Egy mű értelmezése

Radnóti kései költészetét általában harmonikus, klasszicizáló formavilág és a gondolatok nagymértékű kifejtettsége jellemzi. Hogyan viszonyul az alábbi vers ehhez a költői gyakorlathoz? Hogyan járul hozzá a versforma és a képalkotás a lírai én lelkiállapotának megértéséhez? A fenti kérdések figyelembevételével értelmezze a művet!

Radnóti Miklós: *A félelmetes angyal*

A félelmetes angyal ma láthatatlan
és hallgat bennem, nem sikolt.
De nesz hallatsz, felfigyelsz,
csak annyi, mintha szöcske pattan,
szétnézel s nem tudod ki volt.
Ő az. Csak újra óvatos ma. Készül.
Védj meg, hiszen szeretsz. Szeress vitézül.
Ha vélem vagy lapul, de bátor
mihelyt magamra hagysz. Kikél a lélek
aljából és sikongva vádol.
Az őrület. Úgy munkál bennem, mint a méreg
s csak néha alszik. Bennem él,

de rajtam kívül is. Mikor fehér
a holdas éj, suhogó saruban
fut a réten s anyám sírjában is motoz.
Érdemes volt-e? – kérdi tőle folyton
s felveri. Suttog neki, lázítva fojtón:
megszülted és belehaltál!
Rámnéz néha s előre letépi a naptár
sorjukra váró lapjait.
Már tőle függ örökre
meddig s hová. Szava
mint vízbe kő, hullott szivembe
tegnap éjszaka
gyűrűzve, lengve és pörögve.
Nyugodni készülődtem éppen,
te már aludtál. Meztelen
álltam, mikor megjött az éjben
s vitázni kezdett halkán itt velem.
Valami furcsa illat szállt s hideg
lehellet ért fülön. „Vetkezz tovább! –
így biztatott, – ne védjen bőr sem,
nyers hús vagy úgy is és pucér ideg.
Nyúzd meg magad, hiszen bolond,
ki bőrével, mint börtönével henceg.
Csak látszat rajtad az, no itt a kés,
nem fáj, egy pillanat csupán, egy szisszenés!”

S az asztalon felébredt s villogott a kés.

(1943)

Forrás: Radnóti Miklós művei, Bp., Szépirodalmi, 1982, 203-204.

Lehetséges válaszelemek:

- A költemény **szerkezete** a klasszicizáló rendezettséggel szemben inkább a szabálytalanság érzetét kelti.
- A beszéd **zaklatottságát** a változó hosszúságú **sorok** (számuk 5 és 13 szótag között ingadozik), valamint a szabálytalan **rímképlet** is kifejezi. Félrímek, párosrímek, keresztrímek és rímtelen sorok váltakoznak egymással, a rímmel összekapcsolt sorok szótagszáma gyakran nem egyezik. A jambikus **ritmust** szintén meglehetősen lazán követi a vers, Radnóti 40-es években írott verseit ennél nagyobb formai fegyelem jellemzi.
- A **mondatszerkesztés** is utal a belső izgatottságra: többször rövid mondatok törik meg a beszéd lendületét („Ő az. Csak újra óvatos ma. Készül.”; „Az örület.”), a meglódulás és megtorpanás ellentétes mozgásai a belső felindultság hullámzását jelzik
- A **versbeszéd** kevésbé emelt, választékos, mint a közismert Radnóti-versekben, a klasszicizáló dikció nyomainál erősebb az **élőbeszédszerűséget** idéző szerkezetek hatása.
- A szöveg a kimondás helyett gyakran él a **sejtetés és az utalás** eszközével. A címadó alak jelentését sem fejt ki explicit módon a vers. A 11. sorban olvasható megnevezés

(„örület”) nem tekinthető végleges megnevezésnek, mert az „örület” mibenlétét a szöveg későbbi szakaszai írják körül.

- Az élet értelmetlenségének érzetét és az önpusztítás gondolatát nem kimondott állítások fogalmazzák meg, hanem **kihagyásos, ráutaló vagy metaforikus szerkezetek**. Például az anyához intézett **hiányos kérdés** [„Érdemes volt-e”?] a lírai én létének értéktelen voltát sugallja. A **naptár lapjainak** letétele a jövő törlésének, a végpont előre meghatározott voltának, illetve az idő céltalan ürességének metaforikus jelzéseként értelmezhető. A **megnyúzás** az önpusztítás és az önfelszámolás jelképes gesztusaként fogható föl, míg a **kés** említése metonimikusan idézi fel az öngyilkosság képzetét.
- A vers **zárlatát** a nyitottság jellemzi, a külön tördelt sor nem tudósít a személyiségben zajló küzdelem kimeneteléről, inkább a fenyegető **bizonytalanságot** állandósítja.
- A vers poétikai jellegzetességei kapcsolatba hozhatók a megjelenített lelkiállapottal, melynek fő jellemzője a feloldatlan belső **feszültség**.
- Más Radnóti-versektől eltérően, melyekben a külvilággal szembenálló lírai én saját személyiségével mintegy a stabil, megkérdőjelezhetetlen értékeket testesíti meg, ebben a költeményben magában a szubjektumban jelenik meg az önpusztítás és a tagadás elve.
- Az értékörzés és a tanúságtétel költői szerepkörével szemben az **angyali** szó az élet eredendő értelmetlenségét felvető egyetemes kétely hangját képviseli.

REFLEKTÁLÁS EGY JELENSÉGRE

Elérhető: 20 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
20-15 pont	- a témához tartozó ismeretek alkalmazása - ítélőképesség, kritikai gondolkodás megnyilvánulása - személyes álláspont megfogalmazása - kifejtett állítások - releváns, a feladat elvárásainak megfelelő példák, hivatkozások - helytálló, meggyőző érvek	- világos, átgondolt, meggyőző gondolatmenet - logikus és jól tagolt felépítés - a globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul	- egyértelmű - gördülékeny (<i>pl. választékos és szabatos szóhasználat, pontos mondatszerkesztés</i>) - a feladatnak megfelelő nyelvi regiszter
14-10 pont	- a témához tartozó ismeretek nem kellő mélységűek vagy alaposak - a személyes álláspont hiányzik - az érvek nem mindig támasztják alá kellő mértékben az állításokat - előfordulnak felületesebb kijelentések	- a gondolatok közötti összefüggés nem mindig világos - szerkezeti aránytalanság (<i>pl. fontos dolgok elválasztása lényegtelenebbtől</i>)	- a szókinccs nem elég árnyalt - kisebb mondatszerkesztési hibák - helyenként nyelvi-nyelvtani hibák (<i>pl. egyeztetés, vonzat</i>)

9-1 pont	- általánosságok - ismétlések - tárgyi tévedések - kevésbé meggyőző állítások, példák, érvek - önálló vélemény hiánya vagy felületessége - az író „elvész” a dolgozatban	- a főbb gondolatok nem különülnek el egymástól <i>(pl. összefüggésbeli hiányosságok)</i> - homályosság a részek összefüggésében - kirívóan rövid terjedelem	- szegényes szókinccs - igénytelen mondathasználat <i>(pl. dagályos, túl egyszerű, azonos szerkezetű)</i> - a hangvétel nem megfelelő <i>(pl. előbeszédyszerű pongyolaságok)</i> - gyakori nyelvi-nyelvtani hiba
-----------------	---	---	---

Reflektálás egy jelenségre

Már a klasszikusokat is utolérte a képregényláz: Nagy-Britanniában Agatha Christie krimijét rajzolták meg és írták bele buborékokba.

Néhány éve kezdődött az egész. Hollywood gondolt egyet, és ahelyett, hogy új sztorik gyártásába fogott volna, elkezdte megfilmesíteni az egykoron még újságárosoknál kapható népszerű képregényeket, amelyeknek így újra felszökött az ázsíójuk.

Nem kellett hozzá sok idő, és a képregény olyan elfogadott lett, mint a film vagy a könyv. Franciaországban egyenesen a kilencedik művészeti ágnek nevezték ki, de a japán manga komikák is domináns kulturális erő képviselnek már itt, Európában is.

Nem meglepő tehát, hogy a buborékláz nem kíméli a klasszikusokat sem. Angliában legutóbb Agatha Christie egyik legnépszerűbb krimijét, a Gyilkosság az Orient Expresszen címűt rajzolták le kis vékony füzetecskébe, ahol Poirot nyomozó okfejtéseit apró buborékokba tömörítették. És a futószalag nem áll le: már Shakespeare-t is tervezik kiadni – képregényes formában.

Lelkük rajta...

(www.reflexmagazin.hu)

Reflektálásában érveljen a klasszikus művek képregényesítése mellett vagy ellen!

Lehetséges tartalmi elemek:

A képregény előnyei:

- Vizualitásával valami új jelentést adhat a műnek, ha jó a rajzoló.
- A két médium (kép és szöveg) egymáshoz fűződő viszonya új jelentések, akár ironikus kontraszt lehetőségét is biztosíthatja.
- Szerencsés esetben a képregény is lehet olvasásra szoktató csalétek. Gyengülő olvasási kedv és sokaknál az olvasás mint időtöltés elmaradása esetén a képregény több a semminél. Olyan felnőtteknek is szólhat, akik szeretnék felfrissíteni az egykori olvasmányélményeiket, de nincs idejük vastos könyveket olvasni.

A képregény hátrányai:

- Ha csak egyszerűen megrajzolják a megfilmesített változat szereplőit, és szájukba adnak néhány mondatot, az nem művészet, legfeljebb üzlet. Ha 12 oldalas képes Don Quijote vagy 100 oldalas képes Biblia kerül valaki kezébe, az átalakítás mértéke megkérdőjelezi, van-e köze az új műnek az eredetihez.

- A jelentős rövidítés, lecsupasztás, lebutítás, átstilizálás szerzői jogi problémákat is felvet, az átírt szövegnél mindig egyértelművé kell(ene) tenni, hogy az olvasó nem az eredetit kapja. A képregényt nem ajánlatos túlbecsülni, aki semmit nem olvas, az képregényt sem fog olvasni.

A reflektálás minőségének megítélése nem függhet attól, milyen álláspontot foglal el a vizsgázó.

GYAKORLATI ÍRÁSBELISÉG

Elérhető: 15 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
15–11 pont	- megfelel a feladat által megkívánt kommunikációs helyzetnek - meggyőző, hiteles, életszerű - gondolatgazdag, ötletes	- megfelel az adott szövegfajta, műfaj normáinak	- megfelel az adott szövegfajta, műfaj normáinak
10–5 pont	- lényegében megfelel a feladat által megkívánt kommunikációs helyzetnek - az érvek, indoklások nem eléggé meggyőzőek	- az adott műfajnak megfelelő, de a normákból 1-2 elem nem teljesül - nincs félreértésre okot adó hiba	- az adott műfajnak megfelelő, de a normákból 1-2 elem nem teljesül
4–1 pont	- nem elégséges tartalmi indoklás (pl. <i>szegényes, nem életszerű</i>)	- formai hiba miatt nem alkalmas a kívánt cél elérésére (pl. <i>műfajtévesztés</i>)	- nyelvi-stiláris hiba miatt nem alkalmas a kívánt cél elérésére (pl. <i>tévedés a regiszter választásában</i>)

Gyakorlati írásbeliség

2001-ben, az Olvasás Évében, az indulásának 75. évfordulóját ünneplő kolozsvári *Korunk* folyóirat költőket, irodalomtörténészeket és kritikusokat kért fel, hogy nevezzék meg a XX. század tíz legszebb magyar versét. A 104 válasz hol csak pőre adatsor, hol kurtább-hosszabb levélke, hol esszével, tanulmánnyal, friss verssel érvelő indoklás. A legtöbb szavazat nyolc költő tíz versére esett. A végeredmény nyilvános, sőt a *Korunk* kiadott egy kötetet is. Az antológia utolsó üres lapja arra bátorítja olvasóit, hogy maguk is készítsék el saját tízes listájukat.

Balázs Imre József: *Versek versenye*. A huszadik század legszebb magyar versei – Ankét – című írása nyomán. *Korunk*, 2001. október.

Megjegyzés: a teljes verslistát lásd:

http://hu.wikipedia.org/wiki/A_huszadik_sz%C3%A1zad_legszebb_magyar Versei (KORUNK)

Írjon 8-10 mondatos levelet a szerkesztőségnek, melyben kifejti, hogy miért tartja vagy nem tartja jónak a vállalkozást! Ügyeljen a levél formai követelményeire!

Formai és nyelvi elemek a műfajnak megfelelően:

- megszólítás
- formális nyelvhasználat
- elköszönő formula
- keltezés
- aláírás

Lehetséges tartalmi elemek:

A levél minőségének megítélése nem függhet attól, milyen álláspontot foglal el a vizsgázó a kezdeményezés megítélésében.

A felhívás feltételezte, hogy a megkérdezettek

- esztétikai felfogásuk, alkotói arculatuk eltérése miatt különböző gondolati, érzelmi, ízlésbeli indokok alapján válogatnak;
- eltérő módon értelmezik a „legszebb” jelzót: pl. a kedvenc, a számomra legfontosabb, legemlékezetesebb, legszemélyesebb, legeredetibb, legérdekesebb, legismertebb, a méltatlanul mellőzött.

Az olvasók nézőpontjából

- az antológia felhívás a versek újraolvasására, a személyes emlékezet megidézésére (vö. az Olvasás Éve);
- a versek összessége egyúttal az ezredforduló „közös” versemlékezeteként is értelmezhető;
- a felhívás kifejezi, hogy a folyóirat egyszerre kapcsolódik a kortárs irodalmi élethez és az irodalmi hagyományhoz;
- eldönthetetlen, hogy versekre vagy a versek által a költők jelenlétére szavaztak-e a megkérdezettek;
- a tízes lista korlátozó is;
- irodalmi alkotásokat nem lehet versenyeztetni.

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

Hiányzó bekezdés jele: fordított z-betű.

Fölösleges bekezdés (álbekezdés): jele

Szövegbeli hiány jele: √

Egyéb szövegalkotási hiba jele: -----

Tartalmi hiba: _____

Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.

Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: ⇨

Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: ⇩

Logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔

A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~~

Egybeírás jele: ⊔

Különírás jele: ⊔

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás, súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás, egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás. Vagy: a hibapont száma a margón a hibával egy sorban, a hiba bekarikázva.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

Az íráskép rendezett, olvasható: nincs levonás.

Az íráskép rendezetlen: –1 pont.

Pongyola ékezethasználata: –1 pont.

Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.

Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
2. az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknévek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknév (pl. *francia, balatoni, adys*) esetében
4. igekötős igék hibás egybe- illetve különírása
5. tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
6. az *ly - j* tévesztése közhasználatú szótöbben és toldalékban, az *ly - j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
7. felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása
2. közhasználatú szavak elválasztása
3. magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban
4. mondatkezdő nagybetű tévesztése

Egyéb hiba (1 pont)

1. nem közhasználatú szavak durva és súlyos hibái
 2. köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *világháború*)
 3. kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *Nagy-New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
 4. betűtévesztés
-

Központozási hiba (összesen maximum 5 pont)

1. mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 tévesztés 1 hibapont)
2. egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 tévesztés 1 hibapont)

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban (szótóban vagy toldalékban) elkövetett megegyező hiba és a központozási hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkinése közhasználatúnak tekintendő (pl. *metafora*).

A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba sorolja a tanár, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az egyéb hibák közé kell sorolni. A költői–írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet jelölt, szó szerinti; amennyiben jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor a hibának megfelelő pontszámot kell levonni.

A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 31 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	1
5–6	2
7–8	3
9–10	4
11–12	5
13–14	6
15–16	7
17–18	8
19–20	9
21–22	10
23–24	11
25–26	12
27–28	13
29–30	14
31–	15